

ляді він навряд чи зможе виконати основну мету свого запровадження – посилення перерозподільчої функції податкової системи та створення додаткових джерел для ефективного наповнення доходної частини місцевих бюджетів.

Література

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.portal.rada.gov.ua>.
2. Бюджетний Кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповн. Станом на 12 січня 2011 р.: (офіц. текст). – К. : Вид-во Паливода А.В., 2011. – 144 с.
3. Постанова Верховної Ради України від 13.05.2011 р., № 3358-IV " Про Основні напрями бюджетної політики на 2012" / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради, 2011. – 399 с. – (Бібліотека офіційних видань).
4. Інформаційно-довідковий розділ, економічні показники діяльності ДПС у Львівській області за 2011 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sta.lviv.ua>.
5. Потенціал конкурентоспроможності західних регіонів України та проблеми його реалізації у посткризовий період : аналітична доповідь / Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень. – Львів, 2011. – 98 с.
6. Статистичний щорічник України за січень-жовтень 2011 року / за ред. О.Г. Осаулєнка. – К. : Держком. статистики, 2011. – 397 с.
7. Місцеві фінанси : підручник / за ред. О.П. Кириленко. – К. : Вид-во "Знання", 2006. – 666 с.
8. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи : монографія / П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналії та ін. / за ред. З.С. Варналії. – К. : Вид-во "Знання України", 2008. – 675 с.
9. Шмир І.П. Гармонізація оподаткування в умовах глобалізації них та інтеграційних процесів / І.П. Шмир // Збірник тез Міжнародної наук.-практ. конф., 17-18 березня 2011 р. – В 2 ч. / Держ. подат. адмін. України, НУ ДПС України. – Ірпінь, 2011. – Ч.1. – 331 с.
10. Сайт ДПС України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sta.gov.ua/>.
11. Сайт ДПС у Львівській області. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sta.lviv.ua>.

Возник Е.Б. Налог на доходы физических лиц и его влияние на формирование доходов местных бюджетов

Рассмотрена роль налога на доходы физических лиц в процессе формирования доходной части местных бюджетов. Обосновано, что кроме фискальной значимости, налог на доходы физических лиц выполняет и социально-экономическую роль для местных территорий. На примере Львовской области приведены и проанализированы показатели поступлений налогов и платежей в местные бюджеты. Приведено определение значимых факторов, которые повлияли на недопоступление, и, как следствие – невыполнение расчетных показателей Министерства финансов Украины. Акцентировано внимание на определении направлений улучшения ситуации и факторов, которые существенно влияют на поступление налогов в местные бюджеты.

Ключевые слова: налог на доходы физических лиц, местные бюджеты, расчетная база поступлений, заработная плата, уплата налогов.

Voznyuk O.B. Tax on personal income and its influence on the formation of incomes of local budgets

The role of the tax on personal income in the formation of revenues of local budgets. It is proved that in addition to the importance of fiscal, tax on personal income and execute socio-economic role for local areas. In the example given and the Lviv region examined rates of taxes and payments to local governments. Identified the significant factors that influenced the shortfalls, and as a consequence, the failure of the calculated parameters of the Ministry of Finance of Ukraine accented attention on identifying areas of improvement and the factors that significantly affect the tax revenues to local budgets.

Keywords: tax on personal income, local budgets, the estimated base revenue, wages, payment of taxes.

УДК 336.171-044.372:339.5/7:303723

Аспір. М.І. Волянська¹ –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ВИЗНАЧЕННЯ КАНАЛІВ ПОШИРЕННЯ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ

Проаналізовано основні типи поширення банківських криз на сусідні країни, а саме крос-зв'язки та спільні шоки. За допомогою тесту Грейнджера визначено основні канали поширення банківських криз, у 68 кризових випадках в період 1990-2008 рр., та з яким лагом відбувається таке поширення. Проаналізовано вплив зміни основних макроекономічних показників на поширення кризи.

Ключові слова: поширення банківських криз, типи поширення банківських криз, крос-зв'язки, спільні шоки, тест Грейнджера, канали поширення банківських криз.

Банківський сектор посідає нині вагомe місце в сучасній фінансовій та економічній системах. Послугами цього сектора користуються майже всі суб'єкти економічної діяльності і тому невдачі і кризи банків можуть зачепити інші фінансові та економічні інститути і призвести до руйнації всієї економічної системи. Понад це, в часи глобалізації, криза, що розпочалася в одній країні, зазвичай довго там "не затримується" і стрімко поширюється на інші країни. Так, звичайна криза, яка зароджується в економіці однієї країни, поширюючись різними шляхами, може охопити собою велику кількість країн і стати не лише регіональною, але й глобальною (світовою). Одним з факторів, який може впливати на поширення кризи, є близьке територіальне сусідство між країни, адже зазвичай сусідні країни є основними торговельними партнерами та інвесторами. Тому, вивчаючи банківські кризи, одним з найважливіших є вивчення питання про їх поширення на сусідні країни, факторів та причин такого поширення [6].

У цій роботі визначено, які з основних макроекономічних показників сприяють поширенню кризи на сусідні країни та з яким лагом це відбувається. Існує два типи "зараження" банківською кризою [1]: крос-зв'язки і спільні шоки. До крос-зв'язків відносять ті типи зараження, коли негативні зміни в економіці однієї країни ведуть до змін в економіці інших країн через тісні зв'язки між ними. Щодо спільних шоків, то сюди відносимо вплив тих зовнішніх факторів, які безпосередньо зачепили економіки кількох країн, але виникли не з вини з уражених країн.

У [6] для визначення основних аспектів поширення банківської кризи на сусідні країни було використано кореляційний аналіз, за допомогою якого мною визначила, що основними макроекономічними показниками, які мали вплив на поширення кризи, стали відсоткова ставка, резерви, валютний курс та імпорт. Для проведення подальшого дослідження впливу банківської кризи у кризовій країні на її сусідів, було вирішено проаналізувати поведінку інших основних макроекономічних показників, які було поділено на дві групи, у залежності від каналу "зараження": показники, на які впливають спільні шоки і показники, на які впливають крос-зв'язки між країнами.

До групи спільних шоків я віднесла показники, що є "автономними", тобто здебільшого вплив на них мають внутрішньодержавні фактори: M2,

¹ Наук. керівник: доц. Я.Я. Притула, канд. фіз.-мат. наук

відсоткову ставку, співвідношення М2 до резервів, рівень резервів, інфляція та ВВП. До групи крос-зв'язків я віднесла показники, на формування яких мають вплив як і внутрішньодержавні фактори, так і зовнішні: відношення ставки кредитування до депозитної, ставку кредитування та депозитну ставку, валютний курс, експорт, імпорт та умови торгівлі.

Звичайно вибраний список макроекономічних показників, не є вичерпним і на кризу може впливати багато інших факторів – як економічних, так і політичних. Для аналізу використала квартальні дані, за два роки до і два роки після кризи, для всіх банківських криз, які трапилися у світі в період 1990-2008 років (68 кризових епізодів). Для визначення основних каналів, через які відбувалося поширення банківської кризи на сусідні країни, було використано причинний тест Грейнджера.

Ідея тесту Грейнджера така [3]: передбачаємо, що у нас є дві величини, які змінюються в часі, X і Y . Ми говоримо, що величина X є Грейнджер-причиною для Y , якщо значення X у минулому дають змогу передбачити майбутні значення Y . Це перевіряємо через лінійну регресію значень Y на минулих значеннях X і Y . Інакше кажучи, ми представляємо значення Y у вигляді:

$$Y_i = \mu_i + \sum \alpha_k Y_{i-k} + \sum \beta_k X_{i-k} + \varepsilon_i \quad (1)$$

де: Y_i – значення змінної Y у момент часу i ; X_i – значення змінної X у момент часу i ; k – часова затримка. Вона визначає, вплив якої давності ми хочемо перевірити.

Якщо в отриманій регресії коефіцієнти β_k виявляються статистично незначимими, то вважають, що минулі значення X не допомагають передбачати Y , отже, X не є Грейнджер-причиною для Y . І навпаки, якщо в цьому виразі коефіцієнти β_k є статистично значимі і ними нехтувати не можна, то ми вважаємо що X є Грейнджер-причиною для Y .

На практиці регресія проводиться методом найменших квадратів, після чого для коефіцієнтів β_k оцінюють F-статистику. Якщо відповідне значення ймовірності (P-value) менше від вибраного рівня значущості, то коефіцієнтами β_k нехтувати не можна і ми вважаємо, що Y залежить від X [2].

А тепер повернемося, власне до банківських криз, та основних показників у кризовій країні та сусідніх країнах. Для цього перевіримо, чи спершу криза відбулася саме у кризовій країні, та з яким лагом вона наступила у сусідніх країнах. Підставляємо наші показники у рівняння 1:

$$PСК_i = \mu_i + \sum \alpha_i PСК_{i-k} + \sum \beta_i ПКК_{i-k} + \varepsilon_i \quad (2)$$

де: $PСК$ – значення відповідного показника у сусідніх країнах; $ПКК$ – значення відповідного показника у кризовій країні.

У табл. 1 і 2 подано результати цього тесту, проведеного для 4 лагів (1 лаг = 1 кварталу).

З результатів, представлених у табл. 1 видно, що значення ймовірностей у більшості показників цієї групи досить великі, отже гіпотезу про те, що зміна показника у кризовій країні може бути використано для передбачення такої зміни показників у сусідніх країнах, практично у всіх випадках треба відкинути.

Табл. 1. Результати тесту Грейнджера, впливу зміни показників групи спільних шоків в кризовій країні на аналогічний показник в сусідніх країнах

Показник групи спільних шоків	Лаг	F-статистика	Ймовірність
М2	1	0,499	0,489
	2	1,561	0,246
	3	0,589	0,635
	4	1,650	0,263
Відсоткова ставка	1	0,273	0,608
	2	0,044	0,956
	3	0,624	0,615
	4	0,857	0,532
М2/Резерви	1	0,486	0,495
	2	0,341	0,716
	3	1,183	0,364
	4	2,711	0,118
Резерви	1	0,162	0,692
	2	3,642	0,055
	3	5,629	0,015
	4	3,507	0,070
Інфляція	1	0,751	0,398
	2	0,493	0,621
	3	0,269	0,846
	4	0,303	0,866
ВВП	1	0,004	0,944
	2	0,021	0,978
	3	0,702	0,571
	4	0,143	0,960

Лише у двох випадках значення ймовірності було таким, що дає змогу не відкинути гіпотезу про те, що зміна показника в кризовій країні мала вплив на зміну показника в сусідній країні. Найбільший вплив, серед показників кризової країни на аналогічні показники у сусідніх країнах мали лише резерви та відношення М2 до резервів.

Причинами зміни золотовалютних резервів може бути те, що у кризовій країні такі зміни здебільшого відбулися через знецінення національної валюти і зростаючий попит на іноземну валюту, через задоволення якого Центральний банк змушений зменшувати свої резерви. Подальше їх зростання відбувалося переважно через дотації МВФ, який для підтримки економіки кризової країни фінансував її. Аналогічно, мабуть, можна пояснити і таке після кризове зростання і у сусідніх країнах. Фінансуючи кризову країну, МВФ надає допомогу і сусіднім країнам, щоб криза там не спалахнула, через що зростають їх резерви.

Щодо зміни відношення М2 до резервів, то така зміна даного показника пов'язана, як і зі зміною М2, так і зі значним зниженням рівня резервів. Зміну показника резервів пояснено вище, а щодо М2, то спад пояснити можна тим, що через кризу, спостерігається високий попит на іноземну валюту, скорочення попиту на національну валюту, втрата довіри до неї, що веде до зменшення реальної грошової маси – спаду М2.

Табл. 2. Результати тесту Грейнджера, впливу зміни показників групи крос-зв'язків у кризовій країні на аналогічний показник в сусідніх країнах

Показник групи крос-зв'язків	Лаг	F-статистика	Ймовірність
Ставка кредитування	1	0,005	0,941
	2	0,198	0,822
	3	0,141	0,932
	4	0,178	0,942
Депозитна ставка	1	0,053	0,820
	2	0,335	0,720
	3	0,168	0,914
	4	2,884	0,105
Кредитна ставка/Депозитна ставка	1	0,027	0,869
	2	4,355	0,035
	3	3,234	0,069
	4	1,625	0,269
Валютний курс	1	1,952	0,181
	2	0,593	0,566
	3	0,528	0,672
	4	0,279	0,882
Імпорт	1	2,015	0,174
	2	4,927	0,025
	3	3,460	0,059
	4	2,623	0,125
Експорт	1	0,415	0,528
	2	0,138	0,871
	3	1,249	0,343
	4	0,664	0,636
Умови торгівлі	1	9,403	0,007
	2	5,757	0,016
	3	1,208	0,356
	4	13,973	0,001

Як і у групі спільних шоків, у групі крос-зв'язків вплив показників у кризовій країні на аналогічні показники у сусідніх країнах був або відсутнім, або незначним. Найбільший вплив на сусідні країни мали такі показники кризової країни, як депозитна ставка, відношення депозитної ставки до кредитної, імпорт та умови торгівлі.

Причини зміни депозитної ставки можуть бути різні. Так, підвищення можна пояснити тим, що у передкризовий і кризовий періоди банки, підвищуючи депозитну ставку, заохочували населення вкладати гроші на депозити. Адаже, видавши велику кількість кредитів перед тим, банки не мали коштів для погашення попередніх депозитів, які вкладники панічно починали забирати у зв'язку з настанням кризи і зростанням недовіри до банків. Усе це змушувало банки йти на чергові ризики для залучення як нових клієнтів, так і утримання старих. Одним із таких механізмів і стало підвищення депозитних ставок. Подальший спад депозитної ставки могло бути спричинене тим, що стабілізувавши ситуацію, в умовах майже повної відсутності кредитування населення, банкам просто нікуди подіти залучені гроші фізичних осіб, от вони і почали знижувати депозитну ставку.

Вплив на депозитні ставки сусідніх країн полягає в тому, що така зміна стає інструментом впливу на світові фінансові ринки. Чим більша ставка по депозитних операціях, тим на загал вищі ставки на грошовому ринку. А якщо країна має вплив на своїх сусідів чи перебуває з ними у тісних фінансово-економічних зв'язках, то й у них відбуваються майже аналогічні зміни депозитної ставки. Своєю чергою, зростання ставки за депозитними операціями повинне у теорії справляти вплив на всі інші ставки, зокрема й на ті, за якими позичальникам (корпораціям і громадянам) видають кошти [7].

Щодо відношення депозитної ставки до кредитної, то на зміну цього показника впливала як зміна депозитної ставки (що проаналізована раніше), так і зміна кредитної. Загалом, основними причинами таких змін можуть бути втрата довіри до банків у зв'язку з настанням кризи, штучне підвищення цих ставок, панічне зняття коштів тощо.

Щодо імпорту, то для його зміни є низка різних причин. Так, спад імпорту можна пояснити тим, що по-перше, через кризу, товарів для виробничо-промислового сектору і для споживчого ринку виробляється менше, по-друге, через скорочення кредитування споживачі витрачають менше грошей на "життя в борг", а це, відповідно, призводить до загального зниження споживчого попиту, і по-третє, через курсову різницю, тобто, внаслідок курсових змін скорочується імпорт у країну. Якщо імпортер не знає, за якою ціною він зможе конвертувати валюту, то закладатиме ризики в суму й таким чином збільшуватиме вартість товару. Або ж він обмежить імпорт товарів, аби не ризикувати [5].

Оскільки переважно сусідні країни і є основними торговельними партнерами, чи через свої географічне розташування мають інших спільних торговельних партнерів, то з настанням кризи зміни в імпорті кризової країни також призводять до змін в імпорті (і експорті) сусідніх країн. Згідно з результатами табл. 1 та 2, з визначених каналів, найшвидше криза поширювалася через імпорт та умови торгівлі (вплив видно уже з лагом в 1-2 квартали і він продовжувався далі). Вплив резервів відбувся з лагом в 2-3 квартали, так як і вплив відношення кредитної ставки до депозитної. Найпізніше відбувся вплив відношення M2 до резервів і депозитної ставки, тут лаг становить 4 квартали.

З отриманих результатів робимо висновки, що головними каналами поширення кризи на сусідні країни є:

- міжнародна торгівля – видно через зв'язки між показниками імпорту та умов торгівлі між кризовою країною та сусідніми країнами. Цей канал, своєю чергою є швидким каналом перетікання кризи, "зараження" через який відбувається у перших півроку кризи (про що свідчать результати тесту Грейнджера);
- валютно-кредитні відносини – що видно у зв'язках золотовалютних резервів, грошової маси та валютного курсу між досліджуваними країнами. "Зараження" через цей канал не таке швидке, як першим і, згідно з тестом Грейнджера, воно відбувається через два-три квартали після настання кризи.

Проаналізувавши 68 банківських криз у різних країнах світу та розглянувши їх вплив на сусідні країни, можна зробити висновки, що настання кризи в країні дає свій вплив на сусідні країни, проте цей вплив не обов'язково торкається всіх макроекономічних показників і не завжди він призводить до стрімких змін у економіці (про це свідчать низькі значення змін коефіцієнтів кореляції). Саме тому такі зміни важко класифікувати як канали передачі ("зараження") кризи. Проте виявлено такі основні канали, як торговельні і валютно-кредитні відносини між країнами, які можна класифікувати як головні канали передачі кризи, що дає підставу зробити висновок, і настання банківської кризи, має хоч і не значний, проте заразливий вплив на сусідні країни.

Література

1. Calvo, Guillermo A., Leonardo Leiderman, and Carmen M. Reinhart. 1998. "Capital Inflows and Real Exchange Rate Appreciation in Latin America: The Role of External Factors". IMF Staff Papers 40(1): 108-151.
2. Foresti Pasquale. 2007. "Testing for Granger causality between stock prices and economic growth", MPRA Paper No. 2962, posted 07. – November, 2007. – 11 p.
3. Gujarati D. Essentials of Econometrics. – N.Y. et al: Mc Graw Hill, 1992. – 465 p.
4. Kaminsky P. Reinhart., and Carlos A. Vegh. 2003. "The Unholy Trinity of Financial Contagion" / P. Kaminsky, L. Graciela, M. Carmen // Journal of Economic Perspectives 17(4): 51-74.
5. Reinhart, Carmen M., Kenneth S. Rogoff, "This Time is Different", Princeton University Press, USA, 2009. – 463 p.
6. Волянська М.І. Аспекти поширення банківських криз на сусідні країни / М.І. Волянська // Вісник Львівського університету. – Сер.: Міжнародні відносини. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. – 2011. – № 28. – С. 157-158.
7. Гриньков Д. Банки почали знижувати ставки за депозитами... / Д. Гриньков // Газета "Бізнес". – 2010. – № 10(893). – С. 30-33.
8. Міжнародна фінансова статистика МВФ. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.imfstatistics.org/imf/>.

Волянська М.І. Определение каналов распространения банковских кризисов

Проанализированы основные типы распространения банковских кризисов на соседние страны, а именно кросс-связи и общие шоки. С помощью теста Грейнджера определены основные каналы распространения банковских кризисов, в 68 кризисных случаях в период 1990-2008 годов, и с каким лагом происходит такое распространение. Проанализировано влияние изменения основных макроэкономических показателей на распространение кризиса.

Ключевые слова: распространение банковских кризисов, типы распространения банковских кризисов, кросс-связи, общие шоки, тест Грейнджера, каналы распространения банковских кризисов.

Volianska M.I. Definition of channels of contagion of banking crises

The paper analyzes the main types of contagion of banking crises on neighbouring countries, such as cross-links and common shocks. Using the Granger test, the main channels of contagion of banking crises in 68 crisis cases in period of 1990-2008 are defined, and lag with which it happens. The influence of changes in key macroeconomic indicators of contagion of banking crises is analyzed.

Keywords: contagion of banking crises, types of contagion of banking crises, cross-links, common shocks, the Granger test, ways of contagion of banking crises.

УДК 332.132(477) Доц. О.М. Свінцов¹, д-р екон. наук; ст. викл. Н.Я. Скірка¹, канд. екон. наук; доц. П.П. Гаврилко², канд. екон. наук

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ

Проаналізовано основні види структурних пропорцій на рівні національної економіки. Запропоновано досліджувати структуру національної економіки з урахуванням відтворювальної, галузевої, територіальної (регіональної), соціальної, секторальної, зовнішньоекономічної, техніко-економічної структур.

Ключові слова: державне регулювання економіки, види структури, структурні пропорції, інвестиційна діяльність.

Постановка проблеми. Національна економіка будь-якої країни є складною системою, тобто сукупністю якісно визначених макроекономічних елементів або підсистем, між якими існує закономірний постійний зв'язок. Сукупність макроекономічних елементів та співвідношення між ними формує структурну модель національної економіки. Така модель, яка забезпечувати стійке зростання національної економіки, функціонує на основі принципів оптимальності та ефективності.

Головними ознаками національної економічної системи є її цілісність, ієрархічна побудова, екзогенний характер та безперервність розвитку. Одним з основних чинників покращення динаміки економічного розвитку є формування оптимальної моделі національного ринку та оптимальної структури національної економічної системи.

Вивчення теоретичних основ функціонування національної економіки як складної економічної системи є важливими при аналізі специфіки функціонування сучасної української економіки. В економічній літературі різноманітні проблеми функціонування національної економіки, формування економічної структури країни, різні типи структури національної економіки висвітлено у працях таких зарубіжних та українських науковців: Г.І. Башнінина [1], В.М. Гейця [5], С.Ю. Глазьева [4], О.В. Коломийцевої [7], О.Ю. Красильникова [8; 9], В.І. Крючкової [16], Б.В. Кульчицького [10], С.І. Кузнецової [11], А.С. Музиченко [17], М.А. Павловського [14], С.М. Панчишина [15], Т.П. Шинкоренко [19] та інших.

Методика дослідження. Проте проблема структурних трансформацій економічного розвитку країни в напрямі забезпечення оптимальності та ефективності функціонування економіки потребує подальшого дослідження. Метою наукової роботи є дослідження структури національної економіки з урахуванням взаємозв'язків, які виникають між макроекономічними елементами, та проблеми формування оптимальної структури національної економіки.

Результати дослідження. Структура національної економіки – це співвідношення, які виражають взаємозв'язки та взаємозалежності між окремими частинами економіки, окремими її секторами, галузями тощо. Під структурою розуміють закон, систему взаємовідносин між елементами, внут-

¹ Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка;

² Ужгородський навчальний центр Київського національного торговельно-економічного університету